

—≡ Ս Ի Ո Ն ≡—

ԻԹ. ՏԱՐԻ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ

1955

≡ Յ ՈՒ Լ Ի Ս ≡

ԹԻԻ 7

ԽՐԲԱԳՐԱԿԱՆ

ԿՐԹԱԿԱՆ ՄՁԱԿՆԵՐ

Ուսումնական տարեշրջանը աւարտեցաւ։ Ամենուրեք, ի մասնաւորի զաղթաշխարհի հայաշատ կեդրոններուն մէջ, տեղի ունեցան ամալերջի հանդէսներ։ Մրցանակաբաշխութեան ուրախալի առիթով կարգացուեցան տեղեկագիրներ միամեայ կրթական զործունէութեան ու զուցէ ըսողներ ալ եղան, — ինչպէս սովոր էր ըսել բազմավաստակ ուսումնապետ-դաստիարակ Ռ. Պէրպէրեան —, «այսօր վարժարանս Ազգին կը նուիրէ այսքան ընթացաւարտներ»։

Այս ընդհանուր խանդավառութեան ետին կայ սակայն տրտում երևոյթ մըն ալ, ատիկա հայ ուսուցչին պարագան է։ Արտասահմանեան ամէն զաղութի մէջ, մասնաւոր Ազգային երկրորդական վարժարաններու համար կը փնտռուին որակաւոր և հմուտ ուսուցիչներ։

Դիտենք բոլորս ալ թէ ազատ ասպարէզներու հետ բաղդատած, ուսուցչական ասպարէզը ընդհանրապէս և Հայ ուսուցչական պաշտօնը մասնաւորապէս, եթէ ոչ անբաղձալի, զոնէ անփառունակ զործ մըն է։

Դարաշրջանը որուն մէջ կ'ապրինք որեւէ ժամանակէ աւելի դրապաշտ է։ Ձենք կրնար հանգուրժել, զէշ բացատրութիւն մը զործածելով՝ վարժապետներու։

Նորահաս սերունդը որ կուգայ Սփիւռքի հազիւ բարեկեցիկ կամ տնտեսական միջակ պայմաններ ունեցող ընտանիքներէ, կ'ուզէ անպայման ազատ ասպարէզի մը մասնագիտութիւնը ձեռք բերել, ապահովելու համար բարձր կեանք մը, վասնզի որեւէ ասպարէզ արդի կեանքին մէջ իր մասնազէտը կը փնտռէ։ Այս պայմաններուն մէջ երբ ուսուցիչներու տնտեսական վիճակը չի բարւոքուիր, պարզ է թէ անցնող սերունդին հետ պիտի չօտրանայ և չափազանց նուագի պատուական մեր ուսուցիչներուն թիւը։ Այս իրողութիւնը լուրջ վտանգ մըն է և արժանի է մեր լայն հետաքրքրութեան երբ կը խօսինք յանուն մեր մշակոյթին, յանուն մեր օգադային։

Ձի բաւեր հաւաստիացնել թէ Հայրենիքէն դուրս, հոծ զաղութներու մէջ կորսուելու վախը անհիմն է։ որովհետև շատեր, սկեպտիկ փաստարկութեամբ

մը, Հայրենի հողին ինչպէս նաև Հայրենական շէն կեանքին պակասը կը դար-
մանեն հոծ հայութեան մը ներկայութեամբը:

Ձի բաւեր Հայ ըլլալու հպարտութեամբ ապահովուիլ և ուս թօթուել
սպառնացող լուրջ վտանգներու առջև: Այդ պիտի նշանակէր անյատակ յաւակ-
նութիւն մը ու մենք իսկ ... «մեր բաճկոնի ծակերէն պիտի տեսնէինք մեր
հպարտութիւնը»:

Մերձաւոր Արեւելքի երկիրներուն մէջ ամէն օր քիչ մը աւելի ականատես
կ'ըլլանք տակաւ առ տակաւ իր թափին մէջ ուժգնացող տեղացի ժողովուրդնե-
րուն Ազգային Զարթօնքին. անոնց կրթական նախարարութիւնները սեղմումներ
կ'ընեն մեր վարժարաններու ուսումնական ծրագիրներուն: Սիրայօժար կ'ընդա-
ռալենք աւելի լայն բաժին մը տալու տեղական լեզուներու, այդ լեզուներով
ալ կարգ մը դասեր աւանդելու:

Անհրաժեշտ պայման մըն է մատաղ սերունդին համար տեղական լեզու-
ներն ու յարակից զիտելիքները ըստ պէտք սորվիլն ու իւրացնելը վասն վաղ-
ուան կեանքին: Բայց ասոր հետ մէկտեղ ունենալ նաև շատ ամուր ազգային-
կրօնական դաստիարակութիւն մը բացարձակ ստիպողութիւն մըն է. վասնզի
Ողբի և մանաւանդ Հաւատքի վրայ պիտի ուղէինք որ խարսխուած ըլլար ապա-
ղայ Տիպար Հայ մարդուն կեանքը:

Օտար մշակոյթներու և այլ ժողովուրդներու հետ շփումի գալը ապահո-
վաբար բարեմասնութիւն մը պիտի աւելցնէ մեր իմացական և հոգեկան կարո-
ղութիւններուն: Չինական մշակոյթը իր պատեանին մէջ փակուած մնաց պար-
զապէս անոր համար որ հաստ կառոյցներով պարիսպ մը շինեց իր շուրջը: Փայ-
լելու և զարգանալու համար կարևոր է տալն ու առնելը: Առաքինութիւն մըն է
առնել զիտնալը, առաքինութիւն մը նաև՝ տալը:

Նմանապէս քրիստոնէական վարդապետութիւնը դարերէ ի վեր իր մէջ
առած և լուծած է շատ մը ուղղափառ իմաստասիրական գրութիւններ և կըր-
ցած է հաշտութեան եզր մը դտնել կրօնքին և զիտութեան միջև:

Ձի բաւեր Հայ ըլլալու հպարտութիւնը ունենալ միայն: Մեր առաջա-
գրութիւնը պէտք է ըլլայ լաւ Հայեր պատրաստել միշտ զերազանցելու համար
ինքզինքնիս և ինչո՞ւ չէ մեր նախորդները:

Հոս անաւասիկ երևան կուգայ Հայ ուսուցչին և Հայ դաստիարակին
կարևորագոյն դերը, տրուած ըլլալով որ ապագայ սերունդը պիտի գայ անմիջա-
կանօրէն անոնց ազդեցութեան ներքեւ պատրաստուելով: Անշահախնդրութեան
և զոհողութեան ասպարէզ մըն է ուսուցչութիւնը, մանաւանդ Հայ ուսուցչու-
թիւնը: Այս պարագան սակայն պատճառ մը չէ բնաւ որ ազգովին թերանանք
նուիրական պարտականութեան մը մէջ: — Դպրոցն ու ուսուցիչը: Ստոյգ է
թէ ամէն Հաստատութիւն կը յատկանշուի իր մարդերով, դպրոցն ալ իր ու-
սուցիչներով: Անգուլթ և դաժան բան է վարժարանները ձգել իրենց անստոյգ
պիւտճէներու և բացերու առջև: Անխիղճ արարք մըն է կասկածելի կարողու-
թիւններով ուսուցիչներու վստահիլ ապագայ սերունդին դաստիարակութիւնը:
Երբ մեր զուրգուրանքին և խնամքին առարկան ըլլալէ կը դպրեցնենք դպրոցը
և ուսուցիչը, ուղղակիօրէն պատճառ դարձած կ'ըլլանք մեր կործանումին:
Իրեն շատ պարզ երեւոյթ, առտնին կեանքի մէջ ամէն բանի լաւը կ'ուզենք

ունենալ, և լաւ բաներու լաւ կը վճարենք: Նո՞յնն է պարագան դպրոցին և ուսուցչին համար: Իւրաքանչիւր ոք թող ինքզինքին պատասխանէ: Ամէն Հայ կը սիրէ և պէտք է սիրէ իր մշակոյթը: Հայ դպրոցը փառարանն է այդ մշակոյթին և Հայ ուսուցիչն ու Հայ մտաւորականը՝ զործաւորները այդ մշակոյթին: Տարօրինակ երեւոյթը հոն է որ կը սիրենք մեր մշակոյթը, կը խօսինք յանուն մեր մշակոյթին, կը փառաբանենք, սակայն կ'անտեսենք անոր զործաւորները:

Կ'ըսեն թէ Հայ ուսուցիչը կը նմանի այն լուսնահաւին՝ որ իր կուրծքի արինով կը դիեցնէ իր ձագերը: Եթէ կը հաւատանք որ Հայց. Եկեղեցիէն ետք ամենէն զուրգուրալի Հաստատութիւնը որ մեր գոյութիւնն իսկ կ'երաշխաւորէ Հայ Ազգային Վարժարանն է, ապա ուրեմն համապատասխան հետաքրքրութիւնն ու խնամքը պէտք է ցոյց տանք: Ու այս ընելով բացառիկ զոհողութիւն մը չէ որ ըրած կ'ըլլանք՝ այլ պարտականութիւն մը: Ահաւասիկ թէ ինչու ընդհանուր տեղահանութենէն ետք և ամէն ատեն ուր որ զացինք, Եկեղեցիին կից չինեցինք նաև Հայ Վարժարանը, ուր Մեսրոպեան զիրերուն հետ, մեր «մեծասքանչ ու ոսկեզնիկ» բարբառին հետ աւանդեցինք մեր պատմութիւնը որ ինքն իր մէջ մեծ դիւցազներգութիւն մըն է: Հակառակ իր բազմաթիւ արտում էջերուն, ունի նաև «բազում զործս արութեան»: Ահաւասիկ թէ ինչպէս Հայ վարժապետը անճրկած չմնաց իր առջև աչքերը լայն լայն բացած տղոց երբ կը պատմէր ջարդի, լացի, փախուստի պատմութիւն մը. վասնզի գտաւ միշտ հերոսական արարք մը, դիւցազներգական դէպք մը, եղելութիւն մը պատմելու:

Ազգային շատ մը հրատապ խնդիրներու քովն ի վեր հիմա ունինք նաև Հայ ուսուցչի տագնապը որ կարգախօսն է այլևս:

Ամենէն մեծ նահանջը արձանագրած պիտի ըլլանք մեր զաղթահայ կեանքին մէջ եթէ անհրաժեշտ և մեր պարտականութիւնը եղող Հայ վարժարանին և Հայ ուսուցչին հոգը անտեսենք: Որովհետև կրնայ ժամանակ մը զալ երբ ինքզինքնիս գտնենք բոլորովին նոր դասալքութեան մը առջև: Առանց Հայ ուսուցչին, Ս. Մեսրոպը այլևս դարերուն դիմաց «աղամանդէ ապառաժի մը նման» պիտի չկենայ: Մեր դիւցազնական պատմութիւնը գրքի մը կողքին մէջ պիտի ամփոփուի: Պիտի չունենանք Արեւմտահայ Գրականութիւն ու մեր զիրքերը պիտի ըլլան մէյ մէկ կուռքեր, վասնզի, «զիրք փակեալք կուռք են»: Ղերբերը պիտի ըլլան մէյ մէկ կուռքեր, վասնզի, «զիրք փակեալք կուռք են»: Եւ ի վերջոյ, առանց հերոսական պատերազմ մը մղած ըլլալու, Հայրենիքը պիտի կորսնցնէ իր զաւակներէն լաւագոյն մաս մը...:

Զ. Վ. Զ.